

I

Життя — це річ (пробачте вже дрібочку філософії, навіть не знавши, яку я картину малюю), що неабияк нагадує пляжі Токійської затоки.

Ну, ні Затоки, ні її пляжів я вже цілі століття не бачив, тож мої спогади можуть бути дещо неактуальні. Але кажуть, ніби там майже нічого і не змінилося, крім хіба презервативів.

Пам'ятаю страшенний обшир брудної води, ясніший і, мабуть, чистіший на віддалі, але зблизька смердючий, хлюпкий і холодний — як і сам Час, коли він стирає предмети, приносить їх і забирає. Токійська затока з високою імовірністю винесе вам будь-що — й то будь-якої доби. Лишень загадайте що-небудь, і Затока виплюне це, рано чи пізно: чиєсь мертво тіло; мушлю — можливо, рожево-оранжево-алебастрову, із лівобічним невпинним закрутом аж до самого вістря ріжка, невинного, як в однорога; пляшку, чи порожню, чи, може, з цидулкою — розбірливою або ні; людський зародок; кавалок гладкого-гладенького дерева з діркою з-під цвяха — не знаю, можливо, шматочок Хреста Животворного... Камінці білі, камінці чорні, усякі рибки, порожні човники, метри линви, корали, водорості — і парочка перлин-очей¹. Ну, щось таке. Якщо принесеної речі не чіпати, згодом Затока знову її забере. Отакий принцип дії. А, й так: окрім іншого, у Затоці плавало повно презервативів — в'ялих, майже прозорих свідчень інстинкту продовжити рід, але не сьогодні. Деякі

¹ Подвійна алюзія: на Шекспірову «Бурю» (у перекладі М. Бажана: «Кістки коралами стають. А очі — парою перлин») і/або на Еліотову «Безплідну землю» (у перекладі І. Драча: «Де були очі — там перли нині»).

навіть були розписані візуальними чи словесними дотепами, а деякі мали на кінчику щось на зразок пір'їнки. Чув я, ніби презервативи вже майже зникли — пішли в небуття за клепсидрою, «Едселем»¹ і гудзикозастібними гачками. Їх подолала і проколола протизаплідна пігулка — а від неї ще й груди ростуть, тож ніхто і не скаржиться. Інколи, гулявши там на пляжі, — ранок рожевів від ляпасу сонячної долоні, а прохолодний бриз допомагав подолати побічні ефекти відпустки з акуратно обмеженої війноньки в Азії, що в мене забрала молодшого брата, — ото ж, інколи чув я там крики птахів, не бачивши ні пташини. Це додавало той таємничий складник, що й робив неминучим моє порівняння: життя досить-таки нагадує пляжі Токійської затоки. Правил немає. На берег постійно виносить щось неповторне та дивне. Приміром, мене — та й вас. Ми бавимо трохи часу на пляжі, може, навіть пліч-о-пліч, аж тут загребуці пальці отого хлюпкого, холодного та смердючого безміру хапають і мнуть — і дечого як не було. Таємничі пташині крики — це невизначений кінець людської ситуації. Голоси богів? Можливо. І наостанок, щоб уже міцно прицвяхувати до стінки кожен ріжок того порівняння, поки ми не пішли з кімнати: мене спонукали до нього дві речі. По-перше, мені видається, що певні капризні течії можуть вертати на берег дещо із забраного. Я досі ніколи такого не бачив, але припускаю, що просто не дочекався нагоди. А ще, знаєте, може бути й таке: хтось прийде, щось собі знайде-підійме — і забере від Затоки. Коли я довідався, що, найпевніше, таки маю діло з першим із двох варіантів, то першим ділом проблювався. Перед цим днів зо три я пиячив і вдихав димок однієї екзотичної рослини. Наступним ділом я вигнав усіх гостей. Шок чудово витверезує. Я вже знав, що другий із варіантів (коли хтось забирає дещо геть від Затоки) цілком можливий, адже таке зі мною траплялося. А от що буває й по-першому, ніколи навіть не припускав. Тож я випив таблетку, що гарантовано

¹ *Edsel* — тупикова гілка розвитку автомобільної марки *Ford*.

мала зібрати мене докупи за три години, потім сховався у сани, далі ж розтягся на величезному ліжку, поки прислуга (і механічна, і ні) поралася-прибирала. Тоді затремтів усім тілом. Перелякався.

Я боягуз.

Мене, власне, багато чого лякає, і все те «багато чого» — частково або цілковито поза моїм контролем. Наприклад, Велике дерево.

Спершись на лікоть, я взяв пакунок зі столика біля ліжка, іще раз поглянув на вміст.

Ніякої помилки бути не може — а надто коли щось таке адресоване саме мені.

Отримавши цього рекомендованого листа, я сунув його в кишеню, а згодом знічев'я відкрив.

Аж бачу — це шостий; мені стає зле, я спиняю гулянку.

Там було 3D-фото Кеті, у білому. Згенероване, якщо вірити даті, місяць тому.

Кеті — моя перша дружина. Можливо, єдина жінка, що я коли-небудь кохав. Мертва вже понад п'ять сотень років. Оце останнє я вам поясню — свого часу.

Ретельно оглянув ту річ. Це вже шоста отримана за таку саму кількість місяців. Фото різних осіб — усіх мертвих. Мертвих дуже давно.

Скелі та сине небо за спиною Кеті. І все.

Зробити те фото могли будь-де, де тільки є скелі та сине небо. Це заввиграшки могла бути й підробка — нині є факхівці, здатні підробити майже все.

А втім, хто з них досить обізнаний, щоб надіслати мені це фото, та й нащо? Ніякої записки, просто світлина. Так само було з попередніми фотографіями — моїх друзів, моїх ворогів.

І все це вкупі наштовхнуло мене на думку про пляжі Токійської затоки. А може, і про «Об'явлення» Богослова.

Накрившись ковдрою, я лежав у штучному присмерку, що його ввімкнув опівдні. Комфортно мені жилося всі ці роки, ой комфортно. Аж тут луснуло дещо, що, як я гадав, уже

взялося кіркою, відшарувалося, гладко заштрамувалося і забулося, — і з мене линула кров.

Був би хоч мінімальний шанс, що в моїй тремтячій руці — істина...

Я відклав фото. Трохи згодом задрімав. Уже й не пригадую, що саме з'явилося з божевільних покоїв сну і змусило мене аж так спітніти. І добре, що не пригадую.

Прокинувшись, сходив у душ, вдягнувся у свіже, швидко перекусив і рушив у кабінет, прихопивши повний кавник. Коли я ще працював, то називав цю кімнату офісом, але років зо тридцять п'ять тому ця звичка зникла. Проглянув уже проріджену й розсортовану кореспонденцію за той місяць. Знайшов шукане серед такого: прохань дати гроші від чудних добродійних організацій, а також чудних осіб, що натякали на вибухівку, якщо я не погоджуся; чотирьох запрошень прочитати лекцію; одного запрошення взятися за роботу, що колись раніше могла б мене й зацікавити; стосу часописів; листа від давно загубленого нащадка одного токсичного родича моєї третьої дружини — нащадок пропонував візит (свій власний, до мене, сюди); трьох клопотань від митців, що шукали собі мецената; тридцять однієї оповістки щодо порушених проти мене судових процесів; листів від моїх адвокатів, що повідомляли: тридцять один позов проти мене скасовано.

Перший із важливих листів був од Марліна Мегапейського. Приблизно такого змісту:

«Земний сину! Вітаю тебе в ім'я останніх живих Двадцяти сімох і сподіваюся молитовно, що ти розкидав у темряві ще самоцвітів, розсвітивши їх кольорами життя.

Боюся, що час життя старезного темно-зеленого тіла, що його я мав привілей носити, наблизиться до свого кінця, коли розпочнеться наступний рік. Давно вже ці жовті очі, що слабнуть і слабнуть, не бачили мого сина-чужинця. Хай же буде так, що до закінчення п'ятого сезону явиться він до мене, адже будуть зі мною тоді всі турботи мої, а його рука на моєму плечі полегшить їхній тягар. З повагою».

Наступне послання було від Гірничодобувнозбагачувальної компанії (вона, як усі добре знають, слугує фасадом Центрального розвідувального департаменту Землі). Мене питали, чи не зацікавлюся я придбати деяке вже-не-нове-але-досі-справне космічне гірниче обладнання з віддалених об'єктів, звідки теперішнім власникам економічно не вигідно його забирати.

А насправді, якщо вміти розшифрувати (мене навчено цього багато років тому, коли я працював за контрактом на земний федеральний уряд), у листі безцеремонно питали приблизно таке:

«У чому річ? Ви що, не патріот рідної планети? Ми вас уже років двадцять просимо прилетіти на Землю, дати нам консультацію щодо справи, життєво важливої для планетарної безпеки. А ви запит за запитом ігноруєте. Це *термінове* запрошення, що вимагає негайної співпраці з питання найсерйознішої ваги. Гадаємо...» — і так далі в тому ж дусі.

Третій лист був простою англійською:

«Не хочу справити враження, що намагаюся апелювати до чогось давно минулого. Але я в неабиякій небезпеці, а ти — єдина, як мені видається, особа, здатна допомогти. Якщо зможеш вибратися найближчим часом, відвідай мене на Альдебарані V. Адреса стара, хоча маєток добряче змінився. Щиро твоя — Рут».

Три заклики до людяності Френсіса Сендоу. І котрий же (якщо взагалі хоч один) має стосунок до фото в кишені?

Оргія, що я ото перервав, була свого роду прощальною вечіркою. Дотепер усі гості вже покидали мою планету. Коли я лише затівав ту гульню (дієвий спосіб позбутися гостей, повантаживши їх, наче дрова), то ще добре знав, куди збираюся полетіти. Проте фотографія Кеті змусила засумніватися.

Відправники всіх трьох листів знали, хто була Кеті. Рут, можливо, колись мала доступ до Кетіної фотографії — а з цим уже міг би попрацювати хтось талановитий. Марлін і сам міг створити той образ. ЦРД міг би поритися в давніх архівах і підробити фото у власних лабораторіях. Або ж усі

вони непричетні. Дивувала відсутність супровідних цидулок — як так, коли хтось чогось хоче?

Я мусив уволити волю Марліна, інакше більше не зміг би жити з самим собою. Цей пункт був найпершим у плані, але тепер... Маю запас часу аж до кінця п'ятого сезону в північній півкулі Мегапеї — отже, приблизно рік. Тож можу собі дозволити й проміжні зупинки.

І які ж вони будуть?

ЦРД не мав реальних підстав вимагати моїх послуг, а земна юрисдикція на мене не поширювалася. Хоч я залюбки допоміг би Землі, чим би зміг, проблема ніяк не була аж такою жахливо важливою, якщо дочекала всі двадцять років, поки розвідники дошкуляли мені листами. Планета, зрештою, досі нікуди не ділася і, за моїми відомостями з цього питання, функціювала, як завжди — звичайно та не ефективно. І взагалі: якщо це для них так серйозно, як вони пишуть, могли б і самі прилетіти.

Але Рут...

Рут — то геть інше. Ми прожили разом майже рік, доки збагнули: ріжемо одне одного на шмаття, нічого з таких стосунків не вийде. Розлучилися друзями, друзями залишалися. Та жінка дещо для мене значила. Я взагалі здивувався, що вона ще жива. Але якщо їй потрібна моя допомога, Рут її отримає.

Отже, я вирішив. Рушаю до Рут, ненадовго, і спробую виручити з халепи, куди вона встрягла. Потім — на Мегапею. А десь паралельно, можливо, знайду якісь зачіпки щодо отриманих образів: хто, що, навіщо, коли, де і як. Якщо ж не знайду, відвідаю Землю, звернуся до розвідки. Може, погодяться обмінятися послугами.

Я допив каву та покурив. А потім, уперше років за п'ять, викликав порт і розпорядився, щоб готували до вильоту «Модель Т¹», мій далекосяжний зорестриб. Як я прикидав,

¹ *Model T* — саме таку назву мав перший масовий автомобіль *Ford* у першій третині XX ст.

на це піде залишок дня і майже вся ніч, тож десь на світанку можна буде й летіти.

Затим я звернувся до автоматичного Діловода-секретаря — дізнатися, хто нині власник «тешки». ДС мені повідомив, що власник тепер — Лоренс Дж. Коннер із Лохеару (а «Дж.» означає «Джон»). Тож я замовив потрібні документи, і десь за п'ятнадцять секунд вони вилетіли з труби на м'якесеньке денце поштової скриньки. Вивчивши Коннерів опис, я викликав самохідного перукаря, щоб поміняв колір мого волосся з каштанового на білявий, трохи прибрав засмагу, додав ластовиння, зробив очі відтінків на три темнішими, а пальці оздобив новими відбитками.

Я маю цілий реєстр фіктивних осіб із повноцінною біографією, що пройде будь-яку перевірку (щоправда, не в їхніх рідних місцях). Усі вони — колишні й майбутні покупці / продавці «тешки». Кожен із них сантиметрів сто сімдесят п'ять на зріст, а важить за сімдесят кіло. Кожним із них я здатен стати, відбувши кілька косметичних процедур і вивчивши трохи фактажу. Не люблю я літати судном, зареєстрованим на Френсіса Сендоу з Безтурботної (або, як дехто зве ту планету, зі Світу Сендоу). Я, звісно, готовий принести цю жертву, але це таки вада статусу одного із найбагатшої сотні в цілій галактиці (здається, за останніми звітами я 87-й, але, може, і 88-й або 86-й): хтось завжди хоче від тебе чогось, і це завжди кров або гроші. А я скупуватий на те і на друге. Лінивий, легко лякаюсь і просто бажаю, щоб наявні запаси обох цих ресурсів лишалися при мені. Мав би я трохи змагального духу, старався б, напевно, вибратися на 87-е, 86-е або, відповідно, 85-е місце. Проте мені байдуже. Власне, завжди десь так і було, окрім хіба що самого початку. Але нові відчуття швидко приїлися. Будь-які статки над перший мільярд робляться метафізичними. Раніше я думав, бувало, про всі аморальні речі, що їх, імовірно, неусвідомлено фінансую. А потім додумався до філософії Великого дерева й вирішив: а пішло воно все.

Є, значить, Велике дерево, старе, як людське суспільство, — адже це саме воно. Загальна кількість листочків на його гілляках і гілочках — це сума всіх грошей у світі. На тих листочках написані імена. Листя опадає, а натомість виростає нове, тож за кілька сезонів усі імена змінюються. Але Дерево залишається майже незмінним, хіба що більшає. І виконує ті самі життєві функції, що й завжди, і то десь у той самий спосіб. Був у мене період, коли я намагався повирізати з Дерева всю гнилизну, яку тільки знайду. Натомість я виявив: щойно виріжу шмат, гніє якесь інше місце. А мені ж треба й спати колись... Чорт забирай, та нині навіть пожертву не можна зробити з певністю. А Дерево завелике, щоб його гнути та формувати, ніби бонсай у вазоні. Тож я вирішив: хай росте, як йому заманеться, з моїм іменем на листочках. Декотрі з них сухі та поморхлі, інші — салатіві, молоденькі, яскраві. Я ж собі житиму якнайприємніше, стрибаючи з гілки на гілку не під тим іменем, що ним списане все навколо. Ну, годі про мене та Дерево. Розповідь, як я надбав стільки зелені, може зродити смішнішу, складнішу й не таку ботанічну метафору. А отже, ліпше її відкласти. Тут головне знати міру. Згадаймо хоч бідного Джонні Донна¹: забрав собі в голову, нібито він — не острів. І де Джон тепер? На дні Токійської затоки, а мене це не зменшує аж ніяк.

Я взявся інструктувати ДС щодо всього, що має і чого не має робити мій персонал, поки мене не буде. Не раз переслухавши запис і попосушивши мізки, я вирішив, ніби все передбачив. Переглянув і свій заповіт, нічого змінювати не схотів. Певні папери перемістив до нищівних скриньок, наказав, щоб вони активувалися, якщо станеться те чи те. Надіслав оповістку одному зі своїх заступників на Альдебарані V: якщо, бува, туди завітає такий собі Лоренс Дж.-себто-Джон Коннер і чогось потребуватиме, йому слід це дати. Повідомив також екстрений ідентифікаційний код — на випадок,

¹ Джон Донн, англійський поет-метафізик XVI–XVII ст., автор вислову «Ніхто з людей не острів» (тобто все людство — спільнота, а смерть однієї людини «зменшує» й інших).

якщо доведеться підтвердити мою справжню особу. Аж тут помітив: минуло з чотири години і я зголоднів.

— Чи скоро захід сонця, заокруглено до хвилин? — спитав я свого ДС.

— За сорок три хвилини, — відповів безстатевий голос із прихованого динаміка.

— Рівно за тридцять три хвилини я сяду вечеряти на Східній терасі, — розпорядився я, глянувши на хронометра. — Омар із картоплею фрї й капустаєм салатом, булочки асорті, пів пляшки нашого шампанського, кава, лимонний шербет, найстаріший коньяк із запасів, а також дві сигари. Спитай Мартіна Бремена, чи не вшанує мене, сам подавши вечерю.

— Добре, — підтвердив ДС. — Із салатів лише капустаєм?

— Саме так.

Тоді я пройшов в апартаменти, закинув трохи речей у валізу й узявся перевдягатись. У спальні ввімкнув інтеграцію із ДС. Не без певного відчуття, від якого крутило у шлунку й холодило потилицю, дав наказ, що його давно відкладав, але далі вже відкладати не міг:

— Рівно за дві години й одинадцять хвилин, — сказав я, глянувши на хронометра, — виклич Лізу та запитай, чи не вип'є зі мною на Західній терасі тридцятьма хвилинами пізніше. Підготуй їй два чеки, кожен на п'ятдесят тисяч доларів. Крім того, підготуй для неї примірник рекомендації «А». Надішли папери на цю станцію в окремих незаклеєних конвертах.

— Добре, — почулася відповідь.

Поки я застібав сорочку, папери випали з жолоба й опинилися в кошику на комоді.

Перевірівши вміст трьох конвертів, я їх заклеїв, поклав у піджак і вийшов у коридор, що вів на Східну терасу.

Зовні сонце, у цей час доби — янтарний гігант, потрапило в засідку хмарного пасма, що менше ніж за хвилину здалося й кудись відпливло. Орди високих хмарин були вдягнені

в жовте та золотаве, але додавались дедалі густіші рожеві мазки — сонце якраз спускалося вниз безпощадною голубою дорогою між горами-близнюками Урім і Туммім¹. Я поставив їх саме там, щоб вони шматували світило щовечора. В останні хвилини райдужна сонячна кров забризкує їхні імлісті схили.

Я сів за свій столик під кроною в'яза. Тиск мого тіла на крісло ввімкнув захисний силовий парасоль — щоб на голову не валилися листя, комахи, пил і пташиний послід. За кілька секунд наблизився Мартін Бремен, штовхаючи накритий візок-тацю.

— Добрий фечір, пане.

— Добрий вечір, Мартіне. Як ваші справи?

— Гараст, містере Сендоу. А у фас?

— Я відлітаю.

— О?

Мартін розставив посуд, зняв накривку з таці й розпочав подавати вечерю.

— Так. Можливо, навіть на довгий час, — я пригубив шампанського, схвально кивнув. — Тож перш ніж полетіти, хотів би вам дещо сказати — припускаю, це й так вам відомо. А саме: ви готуєте найкращі страви, що я колись їв...

— Дякую, містере Сендоу, — його з природи червоне обличчя почервоніло ще на відтінок чи два; опускаючи темні очі, він ледь утримував кутики губ горизонтальними, — приємно було мати з фами справу.

— ...тож, якщо схочете взяти відпустку на рік... Звісно, на повній платні, з компенсацією видатків, плюс «чорна каса» — купляти рецепти, що вас зацікавлять, у конкурентів... То я перед вильотом наберу скарбника і все це влаштую.

— Коли філітасте, пане?

— Завтра рано-вранці.

— Зрозуміло. Так. Дякую, пане. Це душе прифаблива пропозиція.

¹ Назви біблійних артефактів, оздоб Ааронових священних шат. У перекладі — «світло» й «досконалість» (Вихід 28:30 тощо).

З м і с т

Острів мертвих	5
Суворе світло.....	161